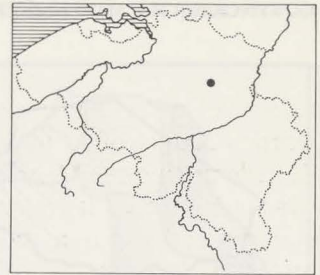


G. VYNCKIER & P.M. VERMEERSCH

Een mesolithisch site te Donk (Gem. Herk-de-Stad)

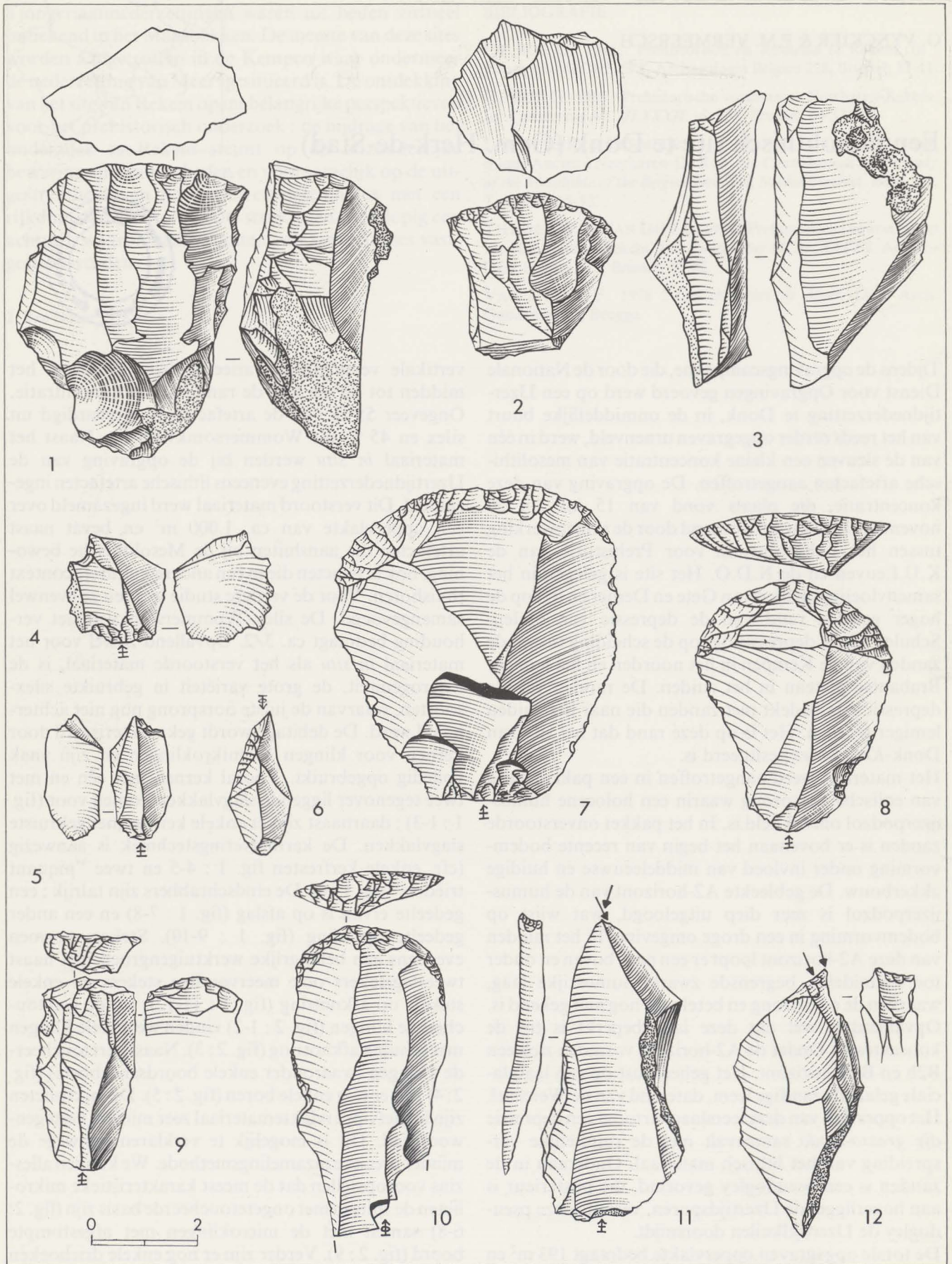


Tijdens de opgravingscampagne, die door de Nationale Dienst voor Opgravingen gevoerd werd op een IJzertijdnederzetting te Donk, in de onmiddellijke buurt van het reeds eerder opgegraven urnenveld, werd in één van de sleuven een kleine concentratie van mesolithische artefacten aangetroffen. De opgraving van deze concentratie, die plaats vond van 15 juli tot 20 november 1984 kwam tot stand door de samenwerking tussen het Laboratorium voor Prehistorie van de K.U.Leuven en de N.D.O. Het site is gelegen in het samenvloeiingsgebied van Gete en Demer en ligt op de hoger gelegen rand van de depressie van Halen-Schulen. Deze depressie ligt op de scheiding tussen de zanden van de Kempen in het noorden en het lemiger Brabantse plateau in het zuiden. De randen van de depressie zijn bedekt met zanden die naar het zuiden lemiger worden. Het is op deze rand dat het site van Donk-Krikeldries gesitueerd is.

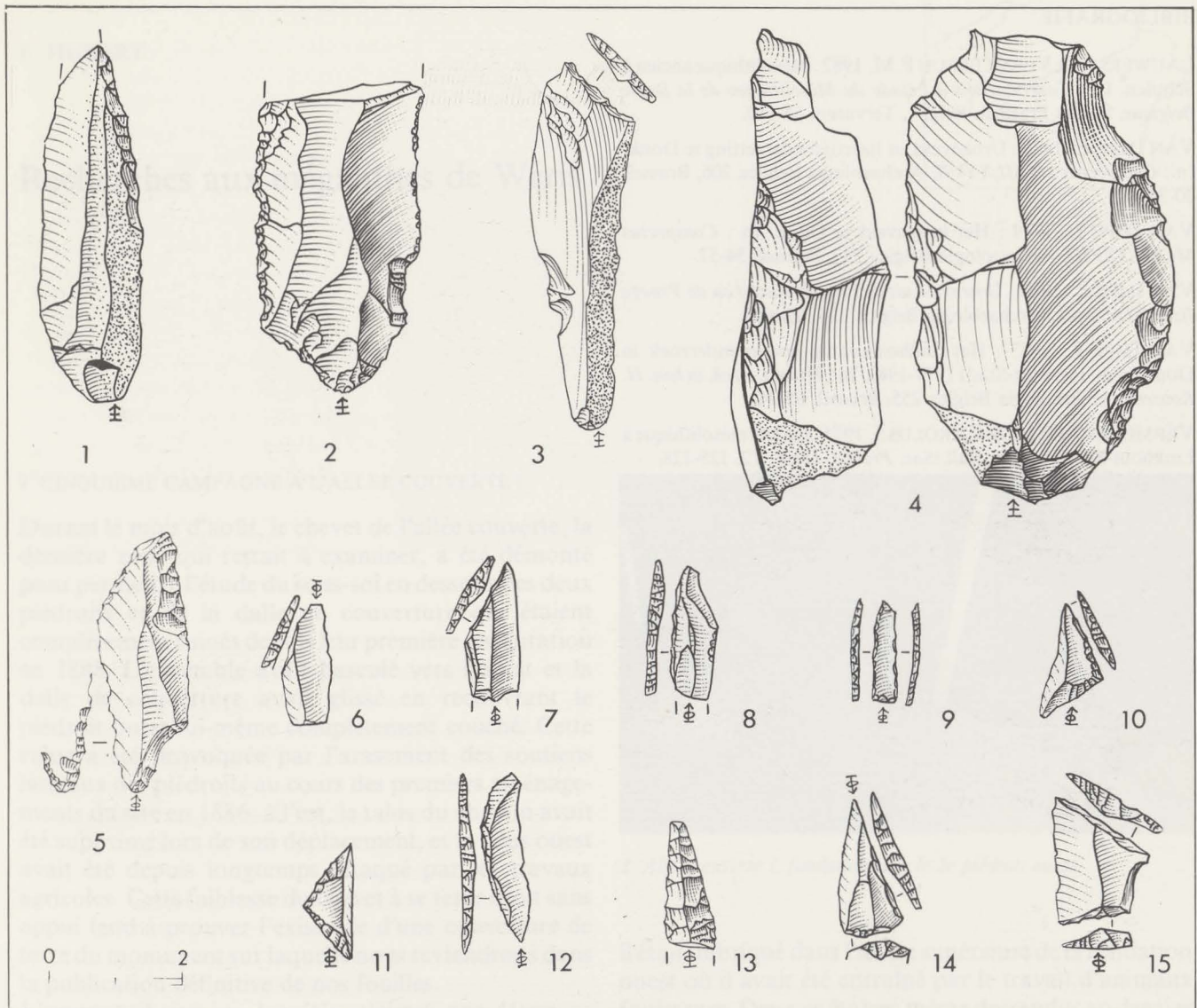
Het materiaal werd aangetroffen in een pakket zand van eolische oorsprong waarin een holocene humusijzerpodzol ontwikkeld is. In het pakket onverstoorde zanden is er bovenaan het begin van recente bodemvorming onder invloed van middeleeuwse en huidige akkerbouw. De gebleekte A2-horizont van de humusijzerpodzol is zeer diep uitgeloozd, wat wijst op bodemvorming in een droge omgeving. In het midden van deze A2-horizont loopt er een naar boven en onder toe onduidelijk begrensde zwarte humusrijke laag, waarvan de oorsprong en betekenis nog niet gekend is. Opvallend is wel dat deze laag beperkt is tot de concentratie. Onder de A2-horizont vormen zich een B2h en B2ir-horizont. Het geheel rust op een laatglaciale gelaagde zandige leem, daterend van de Weichsel. Het oppervlak van deze leemlaag vertoont een depressie die *grosso-modo* samenvalt met de ruimtelijke verspreiding van het lithisch materiaal. Onderaan in de zanden is een pseudogley gevormd, die posterieur is aan hogerliggende IJzertijdsporen, vermits deze pseudogley de IJzertijdkuilen doorsnijdt.

De totale opgegraven oppervlakte bedraagt 193 m² en de eigenlijke concentratie heeft een doormeter van ongeveer 5 m. Het materiaal dat zeer vers en ongeschonden is, bevond zich in de A2-horizont. De

vertikale verspreiding varieerde van 60 cm in het midden tot 20 cm aan de rand van de concentratie. Ongeveer 55 % van de artefacten is vervaardigd uit silex en 45 % uit Wommersomkwartsiet. Naast het materiaal *in situ* werden bij de opgraving van de IJzertijdnederzetting eveneens lithische artefacten ingezameld. Dit verstoord materiaal werd ingezameld over een oppervlakte van ca. 1.000 m² en bevat naast artefacten die aansluiten bij de Mesolithische bewoning, ook artefacten die in een andere culturele context thuishoren. Voor de verdere studie werden ze evenwel samengevoegd. De silex/Wommersomkwartsiet verhouding bedraagt ca. 3/2. Opvallend zowel voor het materiaal *in situ* als het verstoorde materiaal, is de heterogeniteit, de grote variëteit in gebruikte silexsoorten, waarvan de juiste oorsprong nog niet achterhaald werd. De debitage wordt gekarakteriseerd door kernen voor klingen en mikroklingen en zijn vaak volledig opgebruikt. Vooral kernen met één en met twee tegenover liggende slagvlakken komen voor (fig. 1 : 1-3) ; daarnaast zijn er enkele kernen met gekruiste slagvlakken. De kerfhalveringstechniek is aanwezig (cfr. enkele kerfresten fig. 1 : 4-5 en twee "piquant trièdres" fig. 1 : 6). De eindschrabbers zijn talrijk ; een gedeelte ervan is op afslag (fig. 1 : 7-8) en een ander gedeelte op kling (fig. 1 : 9-10). Stekers vormen eveneens een belangrijke werktuigengroep met naast tweeslagstekers ook meervoudige stekers en enkele stekers op afknotting (fig. 1 : 11-12). Bij de geretoucheerde klingen (fig. 2 : 1-2) vinden we enkele klingen met schuine afknotting (fig. 2 : 3). Naast geretoucheerde afslagen (waaronder enkele boordschrabbers) (fig. 2 : 4) zijn er nog enkele boren (fig. 2 : 5). De mikrolieten zijn bij het oppervlaktmateriaal zeer miniem vertegenwoordigd. Dit is mogelijk te verklaren vanwege de minder precieze inzamelingsmethode. We kunnen alleszins vooropstellen dat de meest karakteristieke mikrolieten de spitsen met ongeretoucheerde basis zijn (fig. 2 : 6-8) samen met de mikroklingen met afgestompte boord (fig. 2 : 9). Verder zijn er nog enkele driehoeken (fig. 2 : 10-11) en spitsen met dekkende retouches (fig. 2 : 13). Bij het opgegraven materiaal treffen we nog twee trapezia (fig. 2 : 15) en drie spitsen met geretou-



1 Lithische artefacten van Donk. 1-3 : kernen ; 4-5 : kerfresten ; 6 : spits met piquant trièdre ; 7-8 : eindschrabbers op afslag ; 9-10 : eindschrabbers op kling ; 11 : tweeslagsteker ; 12 : steker op natuurlijk vlak (S. 1/1).



2 Lithische artefacten van Donk. 1-2: geretoucheerde klingen; 3: schuin afgeknotte kling; 4: geretoucheerde afslag; 5: dubbele boor; 6-7: spitsen met schuine afknotting; 8: spits met afgestompte boord; 9: microkling met afgestompte boord; 10-11: driehoeken; 12: segment; 13: fragment marebladspits; 14: tardenoisisspits; 15: trapezium (S. 1/1).

cheerde basis aan (fig. 2 : 14). Behalve voor de mikrolieten, blijken er toch enkele overeenkomsten tussen het opgegraven en het oppervlaktmateriaal te bestaan.

We kunnen algemeen stellen dat het opgegraven materiaal - typologisch gezien - goed past in een oud facies van het Mesolithicum (een overwicht bij de mikrolieten van spitsen met ongeretoucheerde basis, microklingen met afgestompte boord en enkele driehoeken).

Het site van Donk is niet het enige Oud-Mesolithisch site in het samenvloeiingsgebied van Demer en Gete. Naast het site van Linkhout-Kampbergen werd er een met Donk vrij gelijkend Oud-Mesolithisch site te Schulen aangetroffen.

	Opgraving		Surface	
	Aantal	%	Aantal	%
Eindschrabbers	10	11	27	43
Boren	2	2	3	5
Stekers	11	13	13	21
Geretoucheerde klingen, microklingen en afslagen	12	14	9	15
Subtotaal	35	40	52	84
Spitsen ongeretoucheerde basis	20	23	1	2
Microklingen met afgestompte boord	10	11	1	2
Driehoeken, segmenten	7	8	1	2
Spitsen met dekkende retouche	5	6	2	3
Spitsen met geretoucheerde basis	3	3	-	-
Trapezia	2	2	-	-
Varia	1	2	1	2
Subtotaal	48	54	6	11
Neo	5	6	4	6
Totaal	88	100	62	101

BIBLIOGRAFIE

LAUWERS R. & VERMEERSCH P.M. 1982 : Mésolithique ancien à Schulen. In : *Contributions à l'étude du Mésolithique de la Basse Belgique*, Studia Praehist. Belg. 1, Tervuren, 55-112.

VAN IMPE L. 1978 : Urnenveld en Ijzertijdnederzetting te Donk. In : *Conspectus MCMLXXVII*, Archaeologia Belgica 206, Brussel, 30-34.

VAN IMPE L. 1979 : Het urnenveld te Donk. In : *Conspectus MCMLXXVIII*, Archaeologia Belgica 213, Brussel, 54-57.

VAN IMPE L. 1980 : *Urnenveld uit de Late Bronstijd en de Vroege Ijzertijd te Donk*, Archaeologia Belgica 224, Brussel.

VAN IMPE L. 1983 : Het oudheidkundig bodemonderzoek in Donk (gem. Herk-de-Stad) 1977-1982, In : *Miscell. Arch. in hon. H. Roosens*, Archaeologia Belgica 255, Brussel, 65-94.

VERMEERSCH P.M. & CAROLUS J. 1975 : Un site mésolithique à Linkhout-Kampbergen, *Bull. Soc. Préhist. Franç.* 72, 125-128.